

Hak, Cinayet ve Politika Üçgeninde Kürtaj Hakkı

Sait YILDIRIM¹

Öz

Derleme

Kürtaj hakkı kadın özgürlüğü bakımından önemli bir hak olarak değerlendirilmektedir. Ancak tarihsel süreçte kürtaj hakkının gelişimi incelendiğinde birçok farklı etken dikkat çekmektedir. Din ve resmi ideoloji tarafından cinayet olarak değerlendirilen kürtaj, kadın örgütleri tarafından bir hak ve özgürlük olarak öne çıkmaktadır. Bu karşılığın yanında kürtaj hakkının yasal statüsünün toplumsal ve politik çıkarlar gereği dönüştüğü dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın odak noktası kürtaj hakkı üzerindeki politik etkenlerden oluşmaktadır. Kürtaj hakkı üzerinde dini ve politik açıdan toplumsal çıkarların etkili olduğu görülmektedir. Kürtajın yasal veya yasak olmasının tarihsel olarak kısa bir geçmişi, kürtaj hakkı üzerindeki politikaların ortaya konulması açısından önem kazanmaktadır. Bu süreçte özellikle belirleyici olan faktörler dile getirilmektedir. Sanayi devrimine kadar kürtaj hakkı üzerinde din ve devlet politikalarının etkili olduğu gözlenmektedir. Devrimler sonrasında üretim ve cinsel özgürlük konusundaki talepler kürtaj hakkının gelişmesini gerekli kılmaktadır. Çalışma kapsamında cinsel özgürlük ve üretim ilişkilerinin kürtaj hakkı konusunda etkileri tartışılmaktadır. Ancak bu süreçte devlet politikaları, üretim ilişkileri ve nüfus hareketliliği kürtaj hakkının kaderini belirlemede önemli bir rol üstlenmektedir. Bu sebeple kürtajın sadece hak ve özgürlükler bağlamında değerlendirilmesi yetersiz görülmektedir. Kürtaj hakkının gelişmesi üzerine 19. ve 20. Yüzyılda Avrupa ülkelerinin kürtaj politikaları değerlendirilmektedir. Bu kapsamda çalışmada kürtaj hakkı üzerindeki farklı yaklaşımların politik temelleri üzerine yoğunlaşmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kürtaj, Cinsel Özgürlük, Üretim, Yeniden Üretim, Politika.

Abortion Right Within The Triangle Of Right, Murder And Politics

Abstract

Review Paper

Abortion is considered as a significant right in terms of women's liberation. However, when the historical process is scrutinized, many different factors are effective in the development of abortion right. While abortion is considered as murder by religion and official ideology, it is considered as a right and freedom by woman organizations. Besides with this contradiction, it has been observed that legal statute of abortion right has been transformed by force of social and political profits. Because of this, focal point of this study comprises of political factors over abortion right. It is seen that social profits are effective over abortion right in terms of religion and politics. The short historical past of abortion's being legal or ban has become important in terms of revealing the policies over abortion right. Determinant factors are especially mentioned in this process. It is seen that religion and state policies were effective over abortion right until the industrial revolution. It is seen that demands respecting production and sexual freedom after the revolutions became determinant in connection with the development of abortion right. Effects of sexual freedom and production relations in connection with abortion right are discussed within the study. However, state polices, production relations and population movements play a great role in determining the destiny of abortion right in this process. Because of this evaluation of abortion just in the context of rights and freedoms are seen insufficient. Inconsistent policies of European countries over abortion right in 19th and 20th centuries are evaluated. In this context, in this study it is aimed to concentrate on political fundamentals of different approaches on the abortion right.

Key words: Abortion, Sexual Freedom, Production, Reproduction, Politics.

Makale Bilgileri / Article Info

Alındığı Tarih / Received 27.06.2018

Kabul tarihi / Accepted 13.08.2018

¹ Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı, saityildirim.erz@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6044-2447>

Giriş

Kürtaj, kadın hak ve özgürlükleri bakımından önemli tartışmalara sahne olmuştur. Kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemleri sadece son birkaç on yıldır kadının bedeni üzerinde karar verme hakkı olarak yorumlanmaktadır. Kürtaj tartışmaları, kadın örgütleri tarafından cinsel özgürlüğün sürdürülebilir niteliğini güçlendirmek üzerine odaklanmaktadır. Aynı zamanda kürtaj ile çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumlulukların ortadan kaldırılması bakımından önemli bir neden olarak görülmektedir. Mevcut toplum yapısında kürtajın bireysel haklar noktasında değerlendirilmesine karşı geçmişte daha çok politik kaygılar kürtaj hakkı konusunda belirleyici olmuştur(Reed, 1985: 65-66). Tarihsel süreçte kürtaj hakkının toplumsal bir problem olarak din ve devlet eliyle sınırlarının belirlendiği bilinmektedir. Üretim ve yeniden üretim ilişkilerinin dengelenmesi kadın hak ve özgürlükleri konusunda etkili olmuştur. Kadın iş gücüne duyulan ihtiyacın artması kadın haklarının gelişmesine imkân tanımıştır. Aynı zamanda kürtaj hakkı konusunda olumsuz yaklaşım gelişmiştir. Bu noktada denge araçlarını din ve politik çıkarlar oluşturmaktadır. Semavi dinler genel olarak kürtaj konusunda yasaklayıcı tutumlar sergilemektedir. Kürtaj genel hatları ile semavi dinler tarafından çocuk katli olarak kabul edilmektedir. Ancak nüfus oranlarının kontrol altına almak için kilisenin zaman zaman kürtaja sıcak baktığı bilinmektedir. Benzer şekilde savaş dönemlerinde kadın iş gücüne ihtiyaç duyulduğu için kürtaj hak olarak sunulurken savaş sonrası dönemde kadın için annelik ön plana çıkmaktadır. Resmi ideoloji ve dinsel söylemler geçmişte yasak veya günah olarak tanımladığı bir eylemi toplumsal şartlara göre bir hak olarak desteklemektedir. Bu ikili yaklaşımın temelinde toplumsal kaygıların öne çıktığı görülmektedir(Saadavi, 1991: 83-87). Kadınlar genel olarak toplumsal kriz dönemlerinde, araçsal nitelikleri ile sosyal yaşamda yer almıştır. Kürtaj hakkının politik kaygılar üzerine belirlenmesinin yanında cinsel özgürlük anlayışının etkisi dikkat çekmiştir. Gebeliğin kontrol altına alınması ile cinsel anlamda bir serbestlik yaşanmıştır. Doğum kontrol yöntemlerinin gelişmesinden önce sahipsiz hamile kadınlar ve çocukların sayısı oldukça artmıştır. Bu süreçte çocuklar doğar doğmaz öldürülerek ekonomik ve ahlaki anlamda bir tedbir geliştirilmiştir. Ancak toplumsal şartların değişmesi ile doğum kontrol araçları gelişerek yasal ve gayri yasal biçimde cinsel özgürlüğün gelişmesine olanak sağlamıştır. Cinsel özgürlük daha çok 18. yüzyılın sonlarına doğru bir hak olarak değerlendirilmiştir. Bu süreçte kadının üretim alanına katılarak ekonomik özgürlük elde etmesi anlayışı ile paralel gelişmiştir. Kadın örgütleri tarafından kadınların evlilik ve aile aracılığı ile baskılanarak eve hapsedildiğini öne sürülmüştür. Çocuk bakımı ise kadınlar için kısıtlayıcı bir yük olarak görülmüştür. Bu sebeple kürtaj hakkı kadın örgütlerinin cinsel ve ekonomik özgürlük elde etme noktasında kritik bir öneme sahip olmuştur(Meulenbelt, 1987: 67-70). Politik dengeler ile birlikte kadın örgütlerinin çabaları kürtaj hakkının gelişmesi konusunda kısmen belirleyici olduğu görülmüştür. Kürtajın çok yönlü niteliği ve tarihi, sadece hak ve özgürlükler kapsamında ele alınmasını kısıtlayıcı bir alana taşımaktadır. Bu sebeple kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerinin tarihsel gelişimi aktarılırken kürtaj hakkı üzerinde belirleyici olan tüm etkenler dikkate

alınmaktadır. Kürtaj hakkının gelişimi üzerinde cinsel özgürlük, üretim ve yeniden üretim ilişkilerinin etkileri tartışılmaktadır. Aynı zamanda gelişmiş Avrupa ülkelerinin 20. yüzyılda politik kaygılarının kürtaj hakkı üzerindeki etkileri belirtilmektedir. Çalışmanın amacı kürtajın kadın hak ve özgürlükler bağlamında gelişiminin ötesinde kürtaj hakkı üzerinden kadının araçsal niteliğini tartışmaktır. Savaş dönemlerinde hak elde eden kadınlar savaş sonrası dönemde haklarını erkeklere devretmektedir. Benzer şekilde kadına üretim ihtiyacı olunan dönemde kürtaj hakkı verilirken, yeniden üretim ve insan gücüne duyulan ihtiyaç arttığı zaman yasaklanan bir kürtaj hakkı toplumsal bir probleme dönüşmektedir.

1. Kürtaj Hakkının Kısa Tarihi

Eski Yunan'da gebeliği önleyici tedbirler, kürtaj keşfedilmediği için değişik şekillerde gerçekleştirilmiştir. Doğu ve Ortadoğu ülkelerinde de yaygın bir uygulama olan doğan çocukların doğar doğmaz gömülerek veya başka şekilde öldürülmesi oldukça yaygın bir toplumsal hadisedir. Sağlıksız ortamlar ve gelişmemiş yöntemler ile doğumlar esnasında çocuk ve anne ölümlerinin sayısı da oldukça fazladır. Ancak gebeliği önleyici tedbirler noktasında bir takım bitkisel ilaçlarla hazırlanmış reçeteler oluşturulmuştur(Deighton, 2000: 72-73). Bunlardan en yaygın olanı timsah dışkısı ile oluşturulan emici güce sahip bir ilaçtır. Önceki dönemlere göre kimya biliminin gelişmesi ile gebeliği önleme konusunda ilkel yöntemler azalmıştır. Bu noktada Mısır'da, timsah ve diğer hayvanların dışkıları ile oluşturulan gebeliği önleyici birçok ilaçlar geliştirilmiştir. Kadının hamile kalmasının sebebi olarak menilerin keşfedilmesi ile ilişkide erkeğin geri çekilmesi, güvenilir olmasına rağmen en doğal yöntem olmuştur. Ancak hamile olma durumunda sorumlu ve sorunlu olarak mağduriyeti kadın yaşamıştır(Tannahill, 2003: 64-67). Ataerkil yapılarda cinsellik konusunda daha çok erkek kurban olarak değerlendirildiği için bu yöntemin geçerliliği konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Gebeliği önleyici tedbir ve teknikleri uygulayan kadın doktorlar ve ebeler, aynı zamanda Roma döneminde yakılan cadıların kendisidir. Kürtaj gibi doğum kontrol araçlarının gelişmemesi aynı zamanda cinsel denetimin sıkı bir şekilde uygulanmasından kaynaklanmıştır. Bu sebeple kürtaj yerine daha çok ilkel yöntemler kullanılarak bitkisel ilaçlar ile gizlice bir takım önlemler geliştirilmiştir. Ayrıca önlenemeyen doğumlar sonucunda Roma'da sahipsiz çocukların sayısı oldukça artmıştır.

Ortaçağda kürtaj hakkı kilise öğretilerine göre belirlenmiştir. Ataerkil toplumsal ilişkilerde bir yandan bastırılmış kadın kimliği öne çıkarken diğer yandan orta ve üst sınıf soylu kadınlar belirmiştir. Ortaçağda iki kadın sınıfı arasında hak ve özgürlükler bağlamında farklılıklar gözlenmiştir. Kürtaj ve cinsel özgürlük bağlamında soylu kadınlar daha çok ayrıcalıklara sahip olmuştur. Alt sınıf, daha çok ezilen ve bilinçsiz bir şekilde ataerkil iktidar ilişkilerine hizmet eden kadınlardan oluşmuştur. Kürtaj, ekonomik anlamda bir maliyet ile gerçekleştiği için halk arasında yaygınlığı mümkün olmamıştır. Kürtaj ancak soylu sınıf için bir kontrol imkânına dönüşmüştür. Kürtajın yaygınlaşması cinsel özgürlük anlayışının güçlenmesine yol açmıştır. Ancak cinsel özgürlük, ortaçağda birtakım ahlaki sorunlarla birlikte nüfus

hareketleri açısından bir belirsizliği gün yüzüne çıkarmıştır. Kilise, yasa dışı cinsel ilişkileri önlemek için birtakım tedbirler almıştır. Diğer yandan iş ve üretimin sürekliliği sağlanması ve askeri güç için genç nüfusa ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple doğum kontrol araçları üzerinden bir kısıtlamaya gidilmiştir. Kilise cinsellik üzerinden çifte standart uygulamaya çalışmıştır. Toplumsal yapıda cinsellik ile ilgili sorun, genç kadınların doğurdukları çocukları terk etmelerine yol açmıştır. Roma'da fahişe sayısı hızlı bir artış göstermekle birlikte cinsel sapkınlıklar toplumun tüm sınıfları için yaygınlaşmıştır. Cinsel özgürlüğün yaygınlaşması için bekâretin kutsal yapısı üzerine yıkıcı bir baskı uygulanmıştır. Ancak cinselliğin serbestleşmesi ile cinsel fantezilerin sınırları da oldukça genişlemiştir. Bekâret bu süreçte cinsel fantezi için aranan bir özellik olmuştur. Bu durum cinsellikte kadının daha genç yaşta ilişki yaşama sorununu ortaya çıkarmıştır. Doğal bir sonuç olarak pedofili yaygınlaşmaktadır. Fahişelik ile birlikte kızlık zarının tıbbi müdahale ile tedavi edilmesi bir sektör haline gelmiştir. Aynı zamanda genelevlerde sadist eğilimlere yönelik uygulamalar artmıştır (Morali-Daninos, 1991: 52-55). Cinselliğin serbestleşmesi ile ortaçağda toplumsal ve ahlaki anlamda daha tehlikeli sorunlar gün yüzüne çıkarmıştır. Cinsellik içgüdüsel bir eylem olarak bireyler üzerinde bir doyumsuzluk oluşturmuştur. Bu sebeple cinsel ilişkide farklı deneyimlerin yaygınlaşması kaçınılmaz olmuştur. Cinsel eğilimlerin farklılaşması tüm toplum katmanlarında olağan bir hale gelmiştir.

Kürtaj, 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Avrupa'da diğer doğum kontrol yöntemleri ile birlikte bir ihtiyaç olarak değerlendirilmiştir. 1953'te Gregory Pinkus tarafından doğum kontrol hapı geliştirilmiştir. Birinci dünya savaşı döneminde nüfus planlaması için geliştirilmesi planlanan doğum kontrol ilacı ikinci dünya savaşı sürecinde üretilmeye başlamıştır (Thebaud, 2005: 20-21). Bu kapsamda gebeliği önleyici bir takım pratikler ile cinsel eğitim anlamında düzenlemeler Birleşik Devletler eliyle organize edilmiştir. Ancak devlet kontrolünde gelişen tedbirlerin yasal bir karşılığı bulunmamıştır. Kürtajın yasal statüsü 20. yüzyılın ikinci yarısında elde edilmiştir. Birleşik Devletler ise nüfus artışından kaynaklanan olası tedbirleri almak için çaba harcamıştır. Kadın örgütleri bu süreçte kadınların cinsel özgürlüğünü güçlendirmek için gönüllü anneliğin yaygınlaşmasını talep etmiştir. Gönüllü annelik ile kadınlar, çocuk doğurma sorumluluğundan kurtulmayı amaçlamıştır (Davis, 1994: 192-195). Kadınlar için daha önemlisi çocuk sahibi olma noktasında erkeğe olan bağımlılığı ortadan kalkmıştır. Doğurma işlevinden kaçınan kadın cinsel özgürlüğünü de aynı şekilde sürdürmek istemiştir. Bu süreçte özgür aşk ile birlikte kadınlar, herhangi bir yasa veya onaya ihtiyaç duymadan cinsel serbestliği elde etmiştir (Douglas, 1995: 214-217). Avrupa'da cinsel özgürlük anlayışının yaygınlaşması ile cinsel tercihlerin dönüşümü arasında orantılı gelişen bir süreç yaşanmıştır. Kadın örgütleri cinsel özgürlüğü eril düzen ve erkeğe karşı kazanılmış bir güç olarak değerlendirmiştir. Bazı radikal kadın örgütleri doğum kontrol yöntemlerinin erkeklerin cinsel zevkleri için geliştirildiği düşüncesi ile ortaya çıkmıştır. Bu sebeple örgütler kürtaj ve diğer önleyici tedbirler üzerinden kadın cinselliğinin muhatabını hemcinslerine yönlendirmeyi önermiştir. Cinsel özgürlük

anlayışının güçlenmesi fahişeliğin yaygınlaşmasının önünü açarak kadınların bedenleri üzerinden sömürülmesine yol açmıştır. Bu anlamda özgürlüğün trajedisi yaşanmıştır.

20. yüzyılda kadınlar için birçok alanda hak ve özgürlük anlayışları gelişmiştir. Devrimler ile birlikte güçlenen kadın örgütleri, kadın hak ve özgürlüklerine dair taleplerinin karşılığını almaya başlamıştır. Ancak bu dönemde dünya savaşlarının yaşanması hak ve özgürlüklerin daha farklı bir biçimde ele alınmasına yol açmıştır. Asker gücü ihtiyacının erkekler tarafından karşılanması ile üretim alanları kadınlar tarafından doldurulmuştur. Bu bakımdan hak ve özgürlükler daha hızlı biçimde gelişmiştir. Kürtaj konusunda devlet politikaları dönemin toplumsal çıkarlarına göre biçimlenmiştir. Üretim ve kadın iş gücüne ihtiyaç duyulan dönemlerde kürtaj yasallaştırılmıştır. Aynı zamanda çocuk bakım evleri yaygınlaşarak çocukların bakım ve sorumlulukları kadınların üzerinden alınmıştır. Bu süreçte ailenin kurumsal olarak kadının üretime engel olduğu düşüncesi ile cinsel özgürlük anlayışı öne çıkarılmıştır. Aynı zamanda aile üzerinden toplumsal değerlere savaş açılmıştır. Kürtaj konusunda anne adına özgürlükçü tutumlar sergileyen Avrupa devletleri nüfus oranlarının düşmesi ile birlikte kürtajı yasaklamıştır. Toplumsal düzensizliklerin artması aile kurumuna olan ihtiyacı yeniden gündeme gelmiştir (Goody, 2004: 199-200). Dünya savaşları döneminde dönüşümlü bir anlayış içerisinde kullanılan kürtaj hakkı, savaşlardan sonra cinsel özgürlük bağlamında ele alınmıştır. 60'lı yılların gençlik hareketi birçok ülkede cinsel özgürlük tartışmalarını yeniden alevlendirmiştir. Kürtajın serbest olması için 1971'de "343'ler Bildirisi" birçok edebiyatçı ve sanatçı aynı zamanda kürtaj olan kadınlar tarafından yayınlanmıştır. Bu eylem Fransa'da kürtajın yasak olduğu ve kürtaj yapanın cezalandırıldığı bir dönemde birçok kadının bir başkaldırısı olarak görülmüştür. Bildirinin yayınlanması ile geniş çaplı eylemler Paris'te ve diğer şehirlerde gerçekleşmiştir. Bu sürecin devamında Gisele Halimi'nin kurduğu "Choisir Hareketi", kürtaj hakkı ile birlikte çok yönlü bir cinsel bilinçlenme girişimi ortaya koymuştur. Öncelikle kürtaj ve ilgili konularda kadınların ücretsiz bir şekilde mahkemelerde savunulması talep edilmiştir. Ayrıca Fransa'da kadınların özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikleri ile donatılan 1920 yasının etkinliğinin ortadan kaldırılması istenmiştir. Kadınlar için gebeliği önleyici metotların aktarılması için cinsel eğitim imkânları için çaba harcanmıştır (Halimi, 1990: 66-68). 1970'li yıllar feminist örgütlerin kadın mücadelesinde bilinçlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem kadın cinselliği ve kadın ile ilgili diğer konularda bir takım değişiklikler yaşanmıştır. Birçok ülkede kürtaj yasağı kaldırılarak doğum kontrol araçlarının kullanımı yaygınlaşmıştır. Cinselliğin serbest bir toplumsal alana taşınması ekonomi boyutunda kendini göstermiştir. Bireylerin farklı cinsel talepleri için bir endüstri gelişmiştir (Muchembled, 2011: 291-294). Bu sürece kadınların düşük meblağlar ile doğum kontrolünü önleme imkânlarından yararlandığı görülmüştür. Bu dönemde kürtaj ve cinsel özgürlük ile ilgili taleplerin gerçekleşmesi kadın örgütleri sayesinde olmuştur. Özellikle edebiyat ve sanat alanında feministlerin

güçlü bir kadın direnişi örneği sergilenmiştir. Feminist örgütlerin çabaları toplumsal yaşamda karşılığını bulmuştur.

2. Semavi Dinler ve Kürtaj Hakkı

Dinlerin cinsel ilişkiler ve kürtaj konusundaki tutumları benzer niteliktedir. Evlilik kurumu aracılığı ile cinsel ilişkiler meşru görülmüştür. Ancak evlilik dışı ilişkiler şiddetle reddedilmiştir. Cinsellik, çocuk doğurma işlevi için gerekli bir araç olarak tanımlanmıştır. Kürtaj ve diğer doğum kontrol araçlarının gelişmediği dönemde evlilik öncesi cinsel ilişkiler evliliği zorunlu kılmaktadır. Dinler, genel olarak düzenli ve kuralların uygulandığı bir toplumsal yapı inşa etmeye yöneliktir. Bu sebeple resmi olmayan ilişki ve birliktelikleri reddetmektedir. Semavi dinler cinsel ilişki konusunda evliliği gerekli görmektedir. Yahudilikte cinselliğin çocuk doğurma işlevi için önemini yanında haz olgusuna da yer vermektedir (Grieco, 2005: 71-74). Cinsel haz hakkı her iki cins için önemli ve tatmin edilesi gereken bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Aksi halde zinanın yaşanması semavi dinler için büyük günahlar arasında sayılmıştır. Kadın ve erkeğin cinselliğini kontrol altında tutmak için erken yaşta evliliklerin yaşanması önerilmiştir. Cinsel özgürlük anlayışı evlilik ilişkisinde çiftler arasında olağan görülmüştür. Yasak ilişkiler semavi dinlerde şiddetle cezalandırılmıştır. Ancak uygulanan yaptırımlar kadın ve erkek için değişiklik göstermiştir. Kadınların tahrik edici gücü ve tehlikesinin semavi dinler için erkeklere göre daha fazla olduğu düşünülmüştür. Erkek, zina konusunda kadın tarafından tuzağa düşürülen kurban gibi görülmüştür. Zina suçu işlenmesi durumunda kadın erkeğe göre daha ağır bir biçimde cezalandırılmıştır. Bu sebeple dinlerin kadına ve kadın cinselliğine yaklaşımı eril bir anlayış içerdiği düşünülmüştür. Kadınların kürtaj veya gebeliği önleyici diğer girişimleri de bu bağlamda cinsel sapkınlığı engellemek için yasaklanmıştır. Ayrıca kürtajın yapılması çocuk katline sebep olduğu için Tanrı'nın buyruğuna karşı gelmek şeklinde yorumlanmıştır (Mernissi, 1995: 88-90). Kürtajın kutsal görünümüne ilave olarak devlet gücü bakımından nüfus artışı kürtajın kaderini belirlemiştir. Doğum oranlarının düşmesi ile kilise kürtaja karşı sıkı yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. Kürtaj yaptıran kadınlar ve yapan doktorlar mahkemelerde ağır bir şekilde cezalandırılmıştır. Kilise ortaçağda inanç boyutunda dile getirdiği kürtaj karşıtı tutumlarını ilerleyen dönemlerde politik bir temelde sürdürmeye başlamıştır. Aile yapısının güçsüzleşmesi ile birlikte cinsel denetimin yaygınlaşması kilisenin otoritesinin sarsılmasına yol açmıştır. Bu sebeple kürtaj üzerinden cinsel özgürlük ve özgür aşk yaklaşımı kilise için toplumsal bir tehdide dönüşmüştür. Kilise, cinsel özgürlüğün önüne geçmek için ahlak kavramı üzerinden kadını kontrol altına almayı amaçlamıştır. Kadını bedeni üzerinden kontrol etme çabaları aydınlanma dönemi itibari ile kilisenin kontrolünden çıkmıştır. Düşünürler ve sanatçılar eserlerinde aşk ve cinsellik içeren konulara ağırlık vererek cinsel özgürlüğün alt yapısını oluşturmaya başlamıştır. Devrimler ile birlikte cinsel özgürlük kadın örgütlerinin korumasına alınmıştır. Kadın cinselliği artık çeşitli kadın örgütleri tarafından savunulan bir ideolojiye dönüşmüştür. Bu süreçte kilise kadın cinselliği konusunda devrimlere karşı başarısız kalmıştır. Ancak ortaçağdan bu yana kilise, istisnai durumlar dışında kürtaj hakkının devletin gücü ve kadının manevi

sorumluluğu açısından karşısında durmuştur. Bu anlamda kürtaj yapılmasına kadının sağlık durumu haricinde sıcak bakılmamıştır (Heritier, vd. 2012: 98-100). Dinlerde çocuk doğurmak, çoğalmak ve gelişmek önerilen bir toplumsal yaşam biçimidir. Kürtaj ise bu işleyiş ve ilkelere karşı bir duruş olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kürtaj, Tanrı buyruğuna karşı gelişen bir eylem olarak değerlendirilir. Bu konuda Leila Ahmed İslam dini için gebeliğe karşı korunmanın orta çağda çoğu mezhep liderleri tarafından onaylandığına dair bilgiler aktarmıştır. Her dönemde olduğu gibi bazı din âlimleri gebeliği önlemenin cinayet olduğunu belirtmiştir. Ahmed'in dikkat çektiği konu gebeliği önleme noktasında erkeğin rızasının esas alınışı olmuştur. Çocuk doğurma veya aldırma tercihi erkeğin kararına bağlanmıştır. Erkek karısının bedeni üzerinde karar verme hakkına sahip olduğu için ataerkil bir toplumda çocuk doğurma kararı erkeğin inisiyatifine bağlanmıştır. Ancak bazı mezhep liderleri kadının kararını yeterli bulmuştur. Bu duruma ilaveten İbn-i Sina döneminde kadınların doğum yapma süreçleri ve gebeliğin kontrolüne yönelik birçok gelişme yaşanmıştır. İbn-i Sina kitabında kürtajın bilimsel açıdan niteliğini ve gerekli olma durumlarını açıklamıştır. Çocuğun sakat olması veya doğumu ile annesinin hayatının risk taşıma durumunda kürtajın gerekliliğini savunmuştur. Gebelik konusunda her iki cinsin ortak etki ve öneme sahip olduğu belirten İbn-i Sina doğum üzerine gelişen ataerkil etkileri kırmıştır. Çocuk babanın eseri olarak görüldüğü için hayatı üzerinde karar verme yetkisi de babanın olmuştur. Bu yaklaşım Hıristiyanlık inancında da benzer niteliktedir. Erkek üstünlüğünü doğal sebeplere bağlayan buyruklar kilise tarafından topluma empoze edilmiştir. Hıristiyanlık inancında kadının gebeliği önleme konusunda herhangi bir hakkı veya girişimi şiddetle reddedilmiştir. Kilise cinsel sapkınlıkların yaygın olduğu bir dönemde bekâret anlayışını güçlü tutarak cinselliği sınırlandırmıştır. Meryem Ana sembolü ile bekâret, kadınlar için ön plana çıkan bir nitelik olarak değerlendirilmiştir (Ahmed, 2014: 60-66). Kürtaj bu anlayışa göre çocuk katli olarak değerlendirildiği için şiddetle karşı çıkmıştır. İslam dini de kürtajı ve diğer gebeliği önleyici girişimleri yasaklamıştır. Ancak cinsellik konusunda evlilik içerisinde haz olgusunun önemine değinilmiştir. Cinselliğin üremenin yanında çiftlerin birbirleri için gerekli bir ihtiyacı olarak önerilmiştir. Bu durumun sebebi olarak kuralsız ve sapkınlığa yol açacak cinsel ilişkilerin önlenmesi ile açıklanmıştır. İslam dininin kürtaj konusu üzerindeki tartışmalı yaklaşımı tecavüz gibi eylemler sonucu gebe kalan kadınların kürtaj yaptırmasının yanlış karşılanması olmuştur. Zina, İslam dininde bir suç olarak görülmektedir. bu suçun cezasını bir çocuğun canıyla ödemesinin adil olmadığı fikri öne çıkmıştır. Ancak bu noktada suçlu olmayan kadın bu eylem sonucu bir çocuğu doğurmak ve bakımı ile meşgul olmak zorunda kalmıştır. Bu durumda kadının mağduriyeti, kürtaj konusunda dinin yaklaşımının eleştirilmesine yol açmıştır. Kürtajın, kadının hastalık veya tehlikeli bir sakatlığa yol açacak gebeliğin sonlandırılması zorunlu kürtaj olarak mubah görülmüştür. Ancak zorunlu haller dışında kürtaj cinayet ile özdeş tutulmuştur. Kadın özgürlüğü için semavi dinler genel olarak aile yapısının önemine dikkat çekmiştir. İslam dininde kadın ve erkek ilişkisini işbölümü çerçevesinde tanımlayarak bir sosyal düzen inşa edilmesi önerilmiştir. Modern toplumlarda kadınların annelik ile

sınırlandırıldığı düşüncesi İslam dini için bir tezat oluşturmuştur. İslam dini kadını annelik ile yüceltmiştir.

3. Kürtaj Hakkı ve Cinsel Özgürlük

Cinsellik biyolojik açıdan üreme ile ilgili duygu, tutum ve hazı kapsayan güdüsel bir eylemdir. Cinselliğin belirsiz niteliği, insanların bireysel iradesinin dışında gelişen ve güdüsel bir yönü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple ilk çağlardan beri cinsellik üzerine bir baskı oluşturma gayreti Hıristiyanlık inancı, kilise ve resmi ideoloji tarafından benimsenmiştir. Cinselliğin geçmişten gelen kutsal bir işlevi vardır(Comte-Sponville, 2013: 125-127). Ancak cinselliğin sonucunun yanında cinselliğin bir anlam kazanması kadınlar üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Cinsellik, ataerkil iktidar tarafından kadın ile özdeşleşmiştir. Bu ifadenin anlaşılması için cinselliğin, cinsel güç ve eylemin bir kusur olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim gerek kilise gerekse diğer semavi dinler de cinselliğin kadın üzerinden gelişen bir tehdit olduğu belirtilmiştir. Cinselliğin kontrolsüz bir yapıya bürünmesi bir Paglia'ya göre modern bir yanılgıya dönüşmüştür. İnsanın hayvani doğası cinsellik üzerinden toplumsal bir karmaşayı doğurmuştur. Cinsel özgürlük, sınıflı toplum yapılarında bir baskıya yönelmiştir. Bu durumun en belirgin örneği cinselliğin ekonomik boyutu ile açıklanabilir(Paglia, 2004: 15-17). Aynı zamanda feminist söylemin ön gördüğü gibi kadınlar için bir kurtuluşa dönüşmemektedir. Kadınların bedenleri, cinsellikleri üzerinden bir sömürüye yol açmaktadır. Cinsel özgürlük kadınların mahrumiyetine sebep olmaktadır. Ancak cinsel özgürlük anlayışını savunan düşünürler cinsel sömürünün aksine aile kurumu ve evliliğin kadını kısıtladığını düşünmektedir. Simon de Beauvoir, evliliği kadın özgürlüğünü tehdit eden bir zorbalık olarak değerlendirmiştir. Kadınların istemediği biri ile evlenmesi veya kocası ile istemediği bir zamanda ilişkiye zorlanması durumunu bir cinayet suçu gibi görmüştür(Beauvoir, 2010: 17-20). Beauvoir, özgür aşk anlayışı ile cinsel doyumunu merkeze koyarak ahlak ve diğer soyut ilkeleri gereksiz bulmuştur. Özgür aşk anlayışı cinsel güdüye göre hareket edilmesini içermiştir. Bu bağlamda Beauvoir'ın kendi ilişkisinde yaşadığı cinsel serbestlik ve ahlaki tutumların reddedilmesi üzerinden evlilik üstü bir birlikteliği özgürlük için önermiştir. Beauvoir'ın aşk anlayışına göre kadın ve erkek sadece birbirlerine bağlı olmadan farklı ilişkileri de yaşama hakkına sahip olarak yaşamaktır. Evlilik bir anlaşma biçiminde gerçekleştiği için zorunlu bir bağımlılık olarak görülmüştür.

Kadın cinselliği ve cinsel özgürlük anlayışının sınırları birçok toplumda din tarafından belirlenmiştir. Ataerkil toplumlarda kadın cinselliği erkeğin kontrolüne verilmiştir. Cinsellik algısı kadınlar üzerinden tanımlanmıştır. Namus, ahlak ve bekâret kavramları ile kadın cinselliği sınırlandırılmıştır. Ancak erkekler namusun koruyucusu konumunda olmuştur. Namus kadınların sadece kocasına ait olması ve yaşam biçimini ona göre düzenlemesini gerekli kılmıştır. Bu noktada kadın için belirlenen toplumsal ahlak anlayışı erkek için bağlayıcı olmadığı için kadınlar adına baskı olarak algılanmıştır. Benzer şekilde bekâret kadınlar için kızlık zarı üzerinden bir kontrol aracına dönüşmüştür. Kadınların cinsel anlamda erkekler için tahrik edici

özelliklere sahip olduğu semavi dinlerin ortak kanısını oluşturmuştur. Ortaçağ Hıristiyan dünyasında kadınlar erkekleri tuzağa düşüren tehlikeli cadılar olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple sayısız kadın, kilise tarafından suçlanarak yakılmıştır. Bekâret anlayışı kadının namusu için Hıristiyanlıkta oldukça önemsenmiştir. Meryem Ana figürünün bekâreti temizliğe işaret etmiştir. İslam da cinsellik meşru sınırlar içerisinde önemli ve gerekli karşılanmıştır. Ancak İslam da cinselliğin cinslere göre farklı belirleyici nitelikleri belirtilmiştir. Erkek kadına göre cinsel anlamda tahrik olma bakımından daha zayıf olduğu ifade edilmiştir. Haz alma ve tatmin olma güdüsün her iki cins için de önemsendiği görülmüştür. Cinsel hazın karı koca ilişkisi haricinde yaşanması ise zina olarak değerlendirilmiştir. Zina suçu ise sert bir şekilde cezalandırılmıştır. İslam dini öncesinde ve bazı Afrika kabilelerinde kadın sünnetlerine rastlanmıştır. Sünnet, kadınların cinselliğini sınırlamak için aşağılayıcı bir bedensel müdahaleyi ifade etmiştir. İslam dininde ise yasa dışı cinsel ilişkiler recim adı verilen bir yöntem ile cezalandırılmıştır (İlkkaracan, 2014: 16-26). İslam dini toplumsal düzenin sağlıklı bir şekilde sağlanması için cinsel yaşamın kurallara bağlı bir şekilde yaşanmasını önermiştir. İslam dininde de kadının tahrik edici yönünün yanında cinsellik konusunda daha esnek yaklaşımlar gözlenmiştir. Cinsel haz anlayışı İslam dininde her iki cins için de olağan karşılanmıştır. Cinsel ilişkide haz almanın önerildiği hadisler bu noktada belirleyici örnekleri oluşturmuştur. İslam dininde cinsellik sadece üreme amaçlı bir eylem olarak görülmemiştir. Kadının cinsel gücü erkeğe göre daha çok olduğu düşünülmüştür. Dinin temel dinamiklerinde geçmişte cinsel özgürlük anlayışı ile heba olan topluluklar örnek gösterilmiştir. Güdüsel bir ihtiyaç olarak cinselliğin sınırlandırılmaması gerektiği Kuranda da birçok yerde belirtilmiştir. Helal ve haram kavramları çerçevesinde cinselliğin sınırları her iki cins için de belirlenmiştir.

Cinsel özgürlük anlayışı 20. yüzyılda Avrupa ülkelerinde kadın örgütleri tarafından yaygın bir kadın talebi olarak gündeme getirilmiştir. Cinsel özgürlüğün resmi ideoloji tarafından desteklediği devlet Rusya olmuştur. Cinsel özgürlük konusu Rusya'da özellikle 1917 devrimi ile birlikte kadın hak ve özgürlüklerinin gelişmesi için önemli bir tartışma alanı oluşturmuştur. Sosyalist toplum yapısında üretime kadınların bağımsız bir şekilde katılması için geleneksel iktidar ilişkileri ortadan kaldırılmıştır. Kadın ve erkeğin toplumsal yapıda farklı şekilde konumlanması iş bölümü sonucunda ortaya çıktığı düşünülmüştür. Bu sebeple cinsiyetler arası eşitlik için kurumsal anlamda düzenlemeler yaşanmıştır. Öncelikle annelik ve babalık kavramları üzerinden aile kurumunun yıkımı sosyalist düzen için bir başlangıç olmuştur. Devrim öncesinde ataerkil ilişkilerin cinsel özgürlük konusundaki baskıları kültür ve aile üzerinden şekillendiği için bu noktada cinselliğin sınırlarını belirleyici unsurlar yok sayılmıştır. Rusya'nın devrim öncesi yasaları erkek ve kadın arasındaki ilişki karşılıklı sadakat ve uyumu içeren bir takım önerilerden oluşmaktadır. Erkek ve kadının birbirlerine karşı sorumlulukları tanımlanmıştır. Yasalar cinsel konularda sınırlayıcı ahlaki buyruklar içermiştir. Ancak ailenin birliği ve sürdürülebilirliği daha çok devletin bekası için önemsenmiştir. Yasalarda çocukların, ailesine ve devletine bağlı ahlaki öğretiler ile yetiştirilmesi gerektiği

belirtilmiştir. Sosyalist algı bu süreçte ahlaki buyrukların bireyler üzerinde pasifleştirici bir baskıya yol açtığını öne sürmüştür. Devrim ile birlikte gelen süreçte kadının özgürleşmesi her iki cins için de cinsel özgürlüğün sağlanmasına bağlanmıştır (Reich, 1989: 207-210). Bu aşamada cinselliğin serbestleşmesi için aile kurumu ve kültürel yapının gücü yasalar ile çözülmüştür. Çocukların kadın için bir yük olmaktan çıkıp devletin bakım merkezlerinde yetiştirilmesi planlanmıştır. Aynı zamanda kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemleri serbestleşmiştir. Ortaya çıkan yeni kadınlık, bağımsız ve yalnız bir kimliği ifade etmiştir. Kadın erkeğin yanında veya yardımcısı konumunda olmayı reddetmiştir (Kollontai, 1992: 57-59). Yeni kadın kimliği, sadece kendi bağımsızlığını düşünerek varlığını korumuştur. Evliliğin yıkılması ile kendi başına yaşayan kadın sayısında önemli bir artış gözlenmiştir. Ailenin güçlü yapısı boşanmaların kolaylaşması ile çözülmüştür. Devrim ile birlikte Sovyet toplumunda yasal düzende geleneksel düzenin ve ahlakın bağlayıcı niteliği ortadan kalkmıştır. Cinsel özgürlük noktasında toplumsal yaşamda bir kuralsızlık hâkim olmuştur.

Cinsel özgürlük modern toplumlarda aile yapısının küçülmesi ve çözülmesi ile önem kazanmıştır. Feminist söylemin ortaya çıkışı ile gündeme gelen cinsel özgürlük ve kürtaj talebi 20. yüzyılın ortalarından itibaren gerçekleşmeye başlamıştır. Cinsel devrim olarak nitelenen 1968 Mayıs'ı, hemen tüm iktidar ilişkilerini hedef almıştır. Cinsel özgürlük konusunda haz ve istek üzerine her eylem meşru görülmüştür. Aile kurumunun ataerkil gücü kırılma noktasına gelmiştir. Cinsel serbestlik adeta bir moda gibi gençliğin algısını manipüle etmiştir. Toplumsal ahlakın sınırlarını aşamayan bireyler geri kafalılık ile suçlanmıştır. Ancak ilerleyen süreçte mevcut anarşizmin getirileri yıkıcı bir boyuta ulaşmıştır. Kadınlar cinsel özgürlük anlayışı ile geçmişe bağımlı eril düzenin cinsel kısıtlamalarından kurtulmuştur. Gelenekler ve toplumsal değerlerin kısıtlayıcı ve kontrol edici nitelikleri aşılmıştır. Ancak kültürün koruyucu ve kapsayıcı özellikleri de toplumun hafızasından silinmiştir. Sınırsız ve kuralsız cinsel ilişkilerin kuşaklar arası aktarımı bir belirsizliğe yol açmıştır. Bireysel ihtiyaçlar noktasında duyguların yitimi ve doğrudan cinsel tatmin, devrimin kaçınılmaz bir sonucunu oluşturmuştur. Mayıs hareketi kısa sürede diğer ülkelerde de etkisini göstermiştir (Simonnet, vd. 2012: 121-130). Gençler genel olarak savaş ve haksızlıklar temelinde örgütlenmeyi amaçlarken pratikte eylemler sosyal bir anarşiye dönüşmüştür. Toplumsal yaşamda direniş kültür ve değerler üzerinde bir yıkıma yol açmıştır. Bu sürecin belirleyici teması ise cinsel devrimdir. Çünkü değerler ataerkil iktidar yapı sayesinde daha çok kadının cinselliği üzerinde bir baskı kurmuştur. Teorik olarak özgürlük vaat eden devrim anlayışı geçmişte olduğu gibi eril bir işleyişe sürüklenmiştir. Cinsel özgürlük noktasında kadının erkeği memnun etme çabaları ataerkil bir temele dayanmaktadır. En nihayetinde toplumsal yapıda din ve kültürün baskısı ile birlikte koruyucu vasfı da kaybolmuştur. Bu durum bireyselleşmeyi kaçınılmaz kılmakla birlikte toplumsal anlamda bir kimlik problemini doğurmuştur.

4. Kürtaj Hakkı, Üretim ve Yeniden Üretim

Kadın hak ve özgürlükleri üzerine tarihsel olarak en güçlü söylemler Fransız devrimi ile gerçekleşmiştir. Eşitlik ve özgürlük çerçevesinde sanayi devriminin etkisi, çalışma yaşamının kapılarını kadınlar için aralamıştır. Kadınlar için özgürlük bakımından dönüm noktası oluşturan ise dünya savaşları olmuştur. Cepheye olan erkeklerin yerini kadınlar doldurarak üretim faaliyetleri gerçekleşmiştir. Devlet bu süreçte kadınların çalışması için teşvik edici imkânlar sağlamıştır. Çocuklar için bakım evleri ve kreş imkânları geliştirilmiştir. Kadın işgücü için kürtaj birçok Avrupa ülkesinde yasallaştırılmıştır. Ancak savaş sonrasında politikalar ters düz edilmiştir. Annelik ve ailenin önemi vurgulanarak kadınlar sosyal ve ekonomik yaşamdan geri çekirilmiştir. Savaştan geri dönen askerlerin çalışması için kadınlar evlerine geri gönderilmiş ve yeniden üretime yönlendirilmiştir. Dünya savaşları arasındaki dönem üretim faaliyetlerinin yanında aile politikalarına da ihtiyaç duymuştur. Savaş sonrasında aile politikalarını güçlendirmek için Avrupa devletlerinde kilisenin önemli etkisi olmuştur. Kadınların çalışması ve üretime katılması için bildirimler yayımlayan kilise savaş sonrasında ailenin ve anneliğin önemini gündeme taşımıştır(Lagrange, 2005: 421-425). Bu kapsamda birçok Avrupa ülkesinde evli kadınların çalışması yasaklanmıştır. Din ve kilise devlet politikaları kapsamında kararlar almıştır. Savaşlar ve üretim ilişkileri arasında sıkışan Avrupa devletleri kadın özgürlüğü noktasında denetimli hamleler gerçekleştirmiştir. Kürtaj bu noktada üretim faaliyetlerinin aksamaması için desteklenmiştir. Ancak nüfus artış oranı düştüğü zaman aile ve yeniden üretimin önemi artmıştır. Bu sebeple devlet politikası olan kürtaj bir süre sonra devlete karşı işlenen bir suçta dönüşmüştür.

Kadınların bedenleri üzerinde karar verme hakkı ile toplumsal işleyişin sürdürülebilir olması arasında bir çatışma görülmektedir. Kürtaj hakkı kadın örgütleri tarafından kadınların özgürlüğünün temel niteliği olarak belirtilmiştir. Kürtaj hakkının yasallaşması, doğum oranlarında önemli düşümlere yol açmıştır. Nüfusun azalması bir toplumun üretim ve savaş gücü nitelikleri bakımından dikkate alındığında önemli bir tehdiye dönüşmektedir. Bu duruma karşılık kadınlar annelik aracılığı ile üretim faaliyetlerinden geri kalmışlardır(Smith, 2012: 65-68). Annelik ve üretimdeki kadının yeri toplumsal yaşam için karşılaştırıldığında anneliğin biricik niteliği başka bir şekilde telafi edilememiştir. Üretim alanında erkeklerin tamamlayıcı konumuna karşılık annelik için bir alternatif olması mümkün olmamıştır. Annelik ile birlikte bu süreçte aile kurumunun toplumsal önemi öne çıkmıştır. Kadın örgütleri tarafından anneliğin kadınlar için bir kısıtlayıcı bir konum olarak takdim edilmesi de önemli bir çatışmayı beraberinde getirmiştir. Anneliğin özgürlük anlayışına engel olduğu düşüncesi feminizmin temel öğretileri içerisindedir. Ancak anneliğin vazgeçilmez bir önkoşul olduğu gerçektir. Bu noktada feminizmin çatışmaları annelik üzerinden aileyi hedef almaktadır. Özgürlük anlayışına tedbirli yaklaşan Dowling, kadınların erkekler tarafından korunmaları ve bakımları konusunda istekli olduklarını öne sürmektedir. Erkeklerin maddi ve duygusal anlamda kadınları sahiplenmesi, kadın için zarafet olarak değerlendirilmektedir. Kadın, ilgi ve sevgi talep eden bir cins olarak eşitliğin kendisi için bir mağduriyet

oluşturacağını düşünmektedir. Özgürlük anlayışı ise bu süreçte kişisel tutumlardan öte ekonomik ve politik talepler doğrultusunda gelişmektedir. Politik şartlara göre kadın özgürlüğünün nitelikleri belirlenmektedir(Dowling, 1994: 205-207). Çalışma şartları ve alanları dikkate alındığı zaman kadınlar savaş dönemlerinde daha çok sanayi ve madencilik üzerine üretim faaliyetlerinde yer almışlardır. Erkeklerden kalan üretim açığını kadın iş gücü ile kapatan devlet, savaş sonrasında daha farklı bir politika uygulamıştır. Erkekler üretimdeki yerini aldığı için kadınlar daha çok vasıfsız işlerde konumlandırılmıştır.

Üretim ilişkileri ve dünya savaşları kadın hak ve özgürlüklerini dönüştürme noktasında belirleyici olmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte üretim gücüne duyulan ihtiyaç kadınların çalışma yaşamına girmesine yol açmıştır. Ancak kadın ve erkek arasında iş ve emek gücü açısından farklılıkların oluşması eşitliği engellemiştir. Kadınlar, erkekler ile benzer işgücü göstermesine rağmen düşük ücretler ile çalıştırılmıştır. Savaş dönemlerinde ise erkeklerin askerlik görevlerinden dolayı kadınların daha adil bir şekilde üretim faaliyetlerine katılımı gözlenmiştir. Evlilik yaşı düşük olduğu için çalışanların çoğu çocuk sahibi annelerden oluşmuştur. Bu sebeple bakım merkezleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Kadınların üretim faaliyetlerine katılımı bireysel özgürlük noktasında çağdaş yaklaşımları öne çıkarmıştır. Kadınların hem çalışıp hem de çocuk bakımı ile sorumlu olması özgürlük anlayışı konusunda bir çatışma oluşturmuştur. Evlilik ve çocuk bakımı kadının bağımsızlığı noktasında engelleyici unsurlar olarak değerlendirilmiştir(Yalom, 2002: 321-325). Çocuk doğurma işlevi bireysel özgürlüğün gelişmesi noktasında birçok düşünür tarafından engel olarak görülmüştür. Frestone bu konuda en radikal tutumlara sahip olan düşünürlerindendir. Çocuk doğurma ile ortaya çıkan bakım sorununu kadının üzerinden atmak istemiştir. Bu sebeple çocukların sadece ailenin değil tüm toplumun desteği ile varlığını devam ettireceği yapıların öneminden bahsetmiştir. Bakım merkezlerinin yaygınlığı kadın ve erkeğin üretimde tam katılımını sağlamayı amaçlamıştır. Çocukların sorumluluklarının devlet tarafından üstlenilmesi aynı zamanda bireylerin devlete ait olduğu sonucunu gerekli kılmıştır. Üretimi engelleyecek başka bir kurumsal yapının varlığına ihtiyaç kalmamıştır(Frestone, 1993: 215-218). Bu yapı kuşkusuz aile kurumudur. Cinsel özgürlük, çocuk bakımı ve gebeliğin kontrolü ile din ve geleneklerden beslenen aile yapısının önemi ortadan kalkmıştır. Değerlerin yok edilmesi sevgi, aşk ve benzeri duyguların etkinliğinin yitirilmesine yol açmıştır. Goldman, evli bir kadın ile fahişenin özgürlüğü karşılaştırarak cinsel özgürlüğün önemini ortaya koymaktadır. Ona göre evli bir kadın kocasının cinsel anlamda kölesi konumundadır. Kadın ataerkil yapılarda kocasını reddetme hakkına sahip değildir. Ancak bir fahişe ekonomik olarak gelir elde ettiği için erkeği terk veya ret edebilme özgürlüğüne sahiptir (Goldman, 2006: 72-73). Bu sebeple cinsel özgürlüğün kadın özgürlüğü ile anlamlı bir ilişkisi olduğu Goldman tarafından iddia edilmektedir. Ayrıca cinsel serbestlik ile duyguların ortadan kalkarak bireysel ilişkilerin daha çok rasyonel temellere dayanacağı görüşü hâkimdir. Ancak kadının seks işçiliği ile özgürlük kazanması mevcut toplumsal yapılarda olduğu gibi tarihsel süreçlerde de mümkün

görülmemektedir. Kadın bedeni üzerinden sömürülerek cinsel bir köle haline gelmektedir.

Kadın ve erkek arasındaki özgürlük ilişkisinin tarihi Agacinski'ye göre siyasal amaçları hedef alan bir süreçte gelişmemiştir. Agacinski'nin özgürlük anlayışı, hak ve özgürlüklerin politik ve doğal temelini reddetmektedir. Ancak özgürlüğün dönemlere göre değişen anlamı, özgürlük anlayışının belli amaçlara göre tanımlandığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Kadınların veya kadın örgütlerinin çabaları doğrultusunda elde edilmiş haklar özellikle 19. yüzyıl itibarı ile sıklık kazanmıştır. Ancak genel olarak kadın hakları üzerine gelişmelerin politik amaçlı olduğu görülmüştür (Agacinski, 1998: 115-117). Benzer şekilde toplumsal şartların sonucu olarak kadınların bir takım haklara kavuştuğu bilinmektedir. Çoğu Avrupa ülkesinde savaş sonrasında erkek iş gücünden faydalanmak için kadınların çalışma hakkına son vermiştir. Bu süreçte, devletlerin üretim faaliyetlerine ihtiyaç duydukları dönemde kadınlar için kürtaj ile birlikte birçok destekleyici haklar tanınmıştır. Burada bahsedilen devletler, genel olarak Rusya, Amerika ve Avrupa gibi sanayi güçlerini ifade etmektedir. Birinci dünya savaşından sonra üretimde kadın ve erkek emeğinden tam anlamıyla faydalanmak için kadını eve bağımlı kılan unsurlar yok edilmiştir. Ancak aile planlamasındaki köklü değişim çok sürmeden toplumsal bir güvensizliğe yol açmıştır. Fransız devriminden bu yana kadının annelik rolü üzerine yıkıcı eleştiriler üreten sosyalist öğretisi 20. Yüzyılın ikinci yarısında aile kurumunun ve anneliğin, doğanın kadına bir hediyesi olduğunu savunmuştur. Belirtilen bu çelişkiler politika ve amaçlar ne olursa olsun aile kurumunun toplum için vazgeçilmez olduğunu öne çıkarmıştır.

5. Kürtaj Hakkı ve Devlet Politikaları

Avrupa ülkelerinde 19. yüzyılın sonuna dair elde edilen bir takım veriler cinsel özgürlük aracılığı ile fahişe sayılarının arttığı yönündedir. Cinsel ahlakın yok sayıldığı düzenlemeler, fahişeliğin yaygınlaşması ile birlikte fahişelik yapan kadınların çoğunun yaşlarının reşit olmadığı görülmektedir. Bu sebeple cinsellik ile ilgili öne sürülen içgüdüsel yapılanmanın özgür bırakılması toplumsal bir karmaşaya yol açmaktadır. Cinsellik konusunda tatminsizliklerin artması farklı cinsel deneyimlere duyulan ilgiyi yoğunlaştırmaktadır. Aynı dönemde çocuk tecavüzleri ve işkence içeren cinsel deneyimlerin revaçta olduğu bilgileri tehlikenin boyutunu göstermektedir. Almanya ve Avusturya'da sokaklarda sahipsiz çocukların sayısı artmakla birlikte bu çocukların evlilik dışı dünyaya geldiği belirtilmiştir. Bu dönemde sahipsiz çocuklardan dolayı yetimhanelerin sayısında önemli artışlar görülmüştür. 20. yüzyıla doğru evlilik dışı çocuk sayısı evlilik yolu ile dünyaya gelen çocuk sayısını geçmiştir. Aynı zamanda cinsel yollar ile bulaşan hastalıklarda önemli bir artış gözlenmiştir (Bebel, 1996: 223-230). Ortaya çıkan cinsel ve ahlaki sorunlardan dolayı Avrupa devletlerinde aile planlaması ve ahlaki bir düzenin inşasına yönelik politikalar yoğunlaşmıştır. 20. yüzyılın başlarında savaş dönemi olmasından kaynaklı toplumsal karmaşalar yasaların tatbikini zorlaştırmakla birlikte insanları anomiyeye

sürüklemiştir. Bu sebeple cinsel anlamda ahlaki suçların yıldan yıla arttığı bir dönemde aile kurumunun yeniden önem kazandığı görülmektedir.

Almanya'da iki dünya savaşı arasında Hitler'in diktatörce uygulamaları toplumun her alanında etkili olmuştur. Amerika'daki ırkçı uygulamaların daha kıyıcı biçimi Almanya'da yaşanmıştır. Karısı Yahudi olan Alman erkeklere eşlerini boşamaları için baskı yapılmıştır. Eğitim yuvalarından Yahudiler dışlanmıştır. Hitler, Yahudi nüfusunu yok edip Alman ırkının hâkimiyeti için aile ve nüfus politikaları geliştirmiştir. Saf Alman ırkından olmayan bireylerin evlilikleri ile üremeleri yasaklanmıştır. Bu noktada kısırlaştırmak için özel çalışma ekipleri kurulmuştur. Kısırlaştırmanın yanında kürtaj da yabancı ırkların gebeliğini önleyici tedbirler arasına girmiştir. Diğer ülkelerden farklı olarak Almanya'da kürtaj zorunlu olarak devlet müdahalesi ile gerçekleştirilmiştir. Alman halkı için kürtaj hakkı ise devlete karşı işlenmiş bir suç olarak tanımlanmıştır. Cinsel özgürlük bağlamında kadınlar Alman askerleri için cinsel bir obje olarak devlet tarafından sunulmuştur. İkinci dünya savaşından önce tutuklanan fahişeler, savaşın yaklaşması ile birlikte serbest bırakılmıştır. Ayrıca askerlerin moral ve motivasyonu için fahişelik teşvik edilen bir sektöre dönüşmüştür(Bock, 2005: 146-157). Almanya'da savaş dönemlerinde kadınlar daha çok sosyal yaşamda yer edinmiştir. Birinci dünya savaşı sürecinde erkeklerin savaş için cephede yer alması ile üretim alanları işgücünden yetersiz kalmıştır. Erkeklerden kalan üretim açığının kadınlar tarafından doldurulması için devlet seferber olmuştur. Savaş öncesine göre yaklaşık iki kat artan bir kadın işgücü söz konusu olmuştur. Kadın emeğinin değer kazanması çalışma şartlarının kadınlar lehine gelişmesine olanak sağlamıştır. Ancak savaşın sona ermesi ile birlikte yerleşen kadın işgücü erkekler için bir sorun oluşturmaya başlamıştır. Devlet yönetimi erkeğin iş konusunda acil tedbirler almak zorunda kalmıştır. Bu kapsamda kocası çalışan, bekâr olan ve bakmak zorunda kaldığı kişi sayısı az olan kadınların işten çıkarılması kararları alınmıştır. Ayrıca kadınlar edebiyat ve medya aracılığı ile moda, kıyafet, kişisel bakım, yemek tarifleri ve bu kapsamda yönlendirici eğilimler yoğunlaşmıştır(Cliff, 1981: 93-96). Kadınlar ideolojik baskılar ile ev içi işlere yönlendirilmiştir. Aynı zamanda geliştirilen yasa tasarısı ile toplumsal bir çatışmanın önlenmesi için kadınların ilgisi iş ve üretimden daha farklı alanlara çekilmiştir. Devlet politikası gereği kadın eskiden olduğu gibi ev içi işler ile sınırlandırılmak istenmiştir. Savaş sebebi ile ihtiyaç duyulan işgücü kadınlar üzerinden sağlanmıştır. Ancak savaş bitince kadınlar tekrar evlerine geri gönderilmiştir. Bu kapsamda kadınların iş ve emek özgürlüğü devletin politik çıkarları gereği dönüşüm yaşadığı görülmüştür.

Fransa'da 19. yüzyılın başlarında kürtajın suç olduğuna dair yasalar çıkarılmıştır. Ancak bu yıllar feminist hareketin yaygınlaştığı ve gizli yapılan kürtaj sayısının arttığı bir dönem olmuştur. Kadın ile birlikte kürtajı yapan kişi de ceza kapsamına alınmıştır. Kürtaj bu dönemde çocuğa karşı işlenen bir cinayet olarak tanımlanmıştır (Arnaud-Duc, 2005: 94-96). Kürtaj, kadının bazı durumları için olağan karşılanmıştır. Tecavüze uğrayan veya sağlık koşullarının elvermeyişii ile hayatı tehlikeye giren kadınlar için serbest bırakılmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde

cinsel özgürlük anlayışı ile kürtaj doğumu kontrol edici bir araca dönüşmüştür. Yüzyılın sonlarında kürtaj konusunda politik eğilimler yoğunlaşmaya başlamıştır. Nüfus artışı ülkenin ekonomik ve politik durumuna göre güç oluşturma yanında açlık ve kıtlık gibi tehlikelere de yol açmaktadır. Bu sebeple devlet ve kilise kürtaj aracılığı ile doğum oranları üzerine dengeleyici politikalar izlemiştir. Kürtaj hakkının kaderini üretim ilişkileri ve savaşlar belirlemiştir(Knibiehler, 2005: 326-328). Savaşların sıklığı, insan gücü ve niceliğine duyulan ihtiyacı görünür kılmıştır. Kürtaj, bebek cinayeti olarak yorumlanmıştır. Aynı zamanda kürtaj toplum için bir tehdit gibi gösterilmeye başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında kürtaja karşı yasal tedbirlere rağmen yasadışı kürtaj sayısında önemli artışlar gözlenmiştir. Yargı gücü kürtajı suç olarak tanımlasa da yaptırımları geçmişe oranla düşürülmüştür. Yasal olarak 1970'li yıllara kadar kürtaj bir suç olarak kabul edilmiştir. Fransa'da ulus devlet anlayışı çerçevesinde aile kurumu ve annelik önemsenmiştir. Bu sebeple kürtaj eylemi ulusa karşı işlenmiş bir suç olarak görülmüştür. Fransa'da güçlü bir toplum yapısı inşa etmek ve evliliğin geleneksel niteliğine kavuşması için kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerini engellemek amaçlanmıştır(Sohn, 2005: 110-113). Kadınların savaş dönemleri dışında toplum ve devlet için en verimli oldukları alan aile kurumu olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple erkeklerin savaş döneminde kadınlara yerlerini emanet olarak verdikleri gözlenmiştir. Fransa'da olduğu gibi birçok Avrupa devletinde savaş sonrası dönemde kadınlar işlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Çalışmak zorunda kalan kadınlar ise erkeğe göre daha düşük ücret karşılığında emek harcamıştır(Michel, 1993: 87-97). Kadınlar üretim ve yeniden üretim talepleri birçok devlet için önemli bir araç olmuştur. Kürtaj hakkı politik olarak toplumun ihtiyacına göre biçimlenen bir alternatif dönüşmüştür. Kürtaj kimi zaman doğum oranlarını düşürmek ve kadınları üretim alanına yönlendirmek için yasallaşırken kimi zaman da nüfusu arttırmak ve kadınları yeniden üretime teşvik etmek için yasaklanmıştır.

İtalya'da, faşist yönetim ile kadın erkek ilişkileri konusunda belirleyici unsur iki savaş dönemi arasındaki hayatta kalma mücadelesi olmuştur. Kadınlar için hak ve özgürlükler dönemin şartlarına göre faşist yönetim tarafından güçlü devlet politikaları için modernleşmiş veya kısıtlanmıştır. İtalya birinci dünya savaşından sonra ekonomik kriz ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda ekonomiyi güçlendirmek için kadın ve erkek topyekûn çalışma yaşamında yer almıştır. Kadın bu dönemde hem anne hem işçi olarak İtalya için önem kazanmıştır. Bu sebeple ilk dönemlerde çalışmak isteyen kadınlar için kürtaj yasallaşmıştır. Ayrıca doğum kontrol yöntemlerine yönelik eğitimler yaygınlaşmıştır. Gebeliğin önlenmesi ile nüfus artış oranlarında düşüş yaşanmaya başlamıştır. Üretim gücünün yanında güçlü devlet politikaları için gerekli askeri gücün eksikliği İtalya'da kürtaj konusunda yeni politikalar üretmeye yol açmıştır. Doğum kontrol yöntemleri ve kürtaj yasaklanarak yeniden üretim teşvik edilmiştir(Grazia, 2005: 119-124). Bu teşvik faşist İtalya'da dayatma şeklinde gerçekleşmiştir. İtalya'da kürtaj yaptırmak devlete karşı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak daha bir on yıl öncesinde kadar aile planlaması ve nüfus politikalarını dengelemek için en iyi yöntemin kürtaj olduğu savunulmuştur. Sonuç olarak ailenin kurumsal olarak devlet için önemi artmıştır.

Sovyet Rusya’da sadece Lenin dönemini kapsayan birkaç yıl için kürtaj hakkı yasal olarak kabul görmüştür. Toplumsal şartlar ve doğum oranlarının azalması ile birlikte Stalin ve yönetimi kürtajı yasaklatmıştır. Ancak kadının üretim faaliyetlerinden geri kalmaması için kadınlara bir takım haklar sağlanmıştır. Öncelikle yasadışı kürtajın önüne geçmek için kürtaj yapan, yaptıran ve yardım eden her kim olursa ağır cezalara muhatap olması yasallaştırılmıştır. Aile kurumunun önemini ortaya koymak için sosyalist toplumda anneliğin önemi vurgulanmıştır. Çalışan kadınlar, çocuk doğurdukları zaman ücretli izinlere ayrılarak anneliğe teşvik edilmiştir. Belli bir yaştan sonra çocukların anaokulu ihtiyacı için devlet imkanları seferber edilmiştir. Bakım merkezlerinin sayısı artmıştır(Marks, vd., 1988: 237-245). Bu şekilde imkânların genişletilmesi ile kürtajın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ancak yasadışı kürtaj sayısında gözle görülür artışlar meydana gelmiştir. Ayrıca sağlıksız koşullarda yapılan kürtajlar ile birçok kadın hayatını kaybetmiştir. Lenin döneminde kürtaj serbestliğinin en önemli amacı yasadışı kürtajın önüne geçmek olmuştur. Çünkü cinsel özgürlük bakımından dini ve ahlaki öğretilerin bağlayıcı niteliği ortadan kalkmıştır. Bu sebeple kadın ve erkekler kendi ailesi içerisinde cinsel özgürlüğünü yaşamak için aile kurma gerekliliği duymamıştır. Kürtaj serbestliği toplum için bir tehdit oluşturmaya başlamıştır. Nüfusun azalması ile birlikte aile ve evlilik sayıları azalmıştır. Uzun vadede toplumsal yapının kimliksiz ve güçsüz bir yapıya evrildiği kaçınılmaz bir duruma dönüşmüştür. Sosyalist öğretisi, özel mülkiyetin ortaya çıkması ile insanların kuşaklar arası aktarımını sağlayan miras anlayışının güçlendiği ve ataerkil bir iktidar yapısının geliştiğini öne sürmektedir. Ataerkil toplumda kadın mülk olarak değerlendirilmektedir. Annelik ile eve kapatılan kadın erkeğe ekonomik ve kültürel olarak bağımlı olmaktadır. Kadın üretim ve ekonomik bağımsızlıktan uzaklaşmaktadır. Ancak sadece ekonomik bağımsızlık elde etmenin kadına özgürlük kazandıracığı düşüncesi kapitalizmin gelişmesi ile kaybolmuştur (Karatekin, 2000: 77-79). Nitekim kadın, patronun ve üretim faaliyetlerinin bir metası olarak emeği ve bedeni ile sömürülmüştür. Bu noktada kadını özgürleştirici olarak tanımlanan unsurların karmaşık yapısı öne çıkmıştır. Üretim ve cinsel anlamda özgürlüğün temele alındığı bir toplum yapısında kadın için baskı ve sömürünün gün yüzüne çıktığı görülmektedir. Özgürlük anlayışını belirleyen niteliklerin aile kurumu üzerinden bir toplumsal düzensizlik meydana getirdiği görülmektedir (Mitchell, 2006: 70-72). Ancak nihai durumda aile devletin bekası için vazgeçilmez bir koşul olarak öne çıkmaktadır. Kadın hakları üzerine gelişmelerin politik temelleri dikkate alındığında özgürlük anlayışı üzerinde bir takım politik ve ekonomik etkenlerin belirleyici nitelikleri bulunmaktadır. Sınırsız üretim ve tüketim faaliyetlerini canlı tutabilmek için toplumun tüm fertleri üretim için seferber edilmektedir. Bu noktada kadının toplumsal konumu ve anneliği üretim ilişkileri bakımından bir engel oluşturmaktadır.

Amerika’da kadınların kürtaj ve doğum kontrol yöntemleri konusunda özgürlüğü 20. yüzyılın ikinci yarısında gelişmiştir. Hıristiyan geleneğin Amerika’da cinselliği kontrol edici niteliği dikkat çekmektedir. Kadınların cinsellik konusunda bildikleri tek şey üreme işlevi olmuştur. Kadınlar cinsel ilişkinin sorumlulukları

üzerine erkeği memnun etmeye odaklanmıştır. Kürtaj konusunda Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yasaklamalar din, kültür ve resmi ideoloji tarafından gerçekleştirilmiştir. Amerika’da farklı olarak siyah ve beyaz ırkın mücadelesi belirleyici olmuştur. Irkçılık politikaları nüfus planlamaları çerçevesinde kürtajın kaderini belirlemiştir. İngiltere de nüfus politikası gereği kadın, ahlak ve namus kavramı üzerinden kürtaj hakkı konusunda baskılar uygulanmıştır. Kürtaj ile birlikte fahişeliğin üzerine gidilerek “ıffetli kadın” kimliğini güçlendirilmiştir. Bu konuda birçok dini ve gençlik örgütleri eylemler yapmıştır. Ancak yasadışı doğum kontrol yöntemleri 19. yüzyılın sonlarında engellenemez bir şekilde yayılmıştır. Kürtaj, gebeliği önleyici diğer tedbirlere göre farklı bir nitelik taşımaktadır. Kürtaj, hamile kaldıktan sonra gerçekleşen bir yöntem olarak insan hayatına müdahale olarak görülmüştür. 20. yüzyılın başlarında kürtaj Amerika’da politik bir sorun haline gelmiştir. Nüfus artışına paralel olarak kürtajın serbestleşmesi olağan karşılanmıştır. Bazı kiliseler kürtaj konusunda olumsuz bildirimler yayınlamaya doğum kontrolünü yaygın bir uygulama haline getirmiştir (Yalom, 2002: 304-312). Temelde politik sebepler ile serbestleşen kürtaj dini grupları karşı karşıya getirmiştir. Kilise ve Papa cinselliği üremenin temel sebebi olarak tanımlarken bazı Katolik liderler kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerini onaylamıştır. Bu süreçte edebi eserlerde cinsel vurgular cinselliğin hazza dayalı yönünü güçlendirmiştir. Diğer ülkelerde gelişen cinsel özgürlük hareketleri Amerika’da yeni yaklaşımları gündeme taşımıştır.

Hindistan’da ataerkil ilişkiler, kadınlar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Kadın cinselliği konusunda oldukça sınırlayıcı tutumlar içeren Hindu yaklaşımı aile ve çocuk doğurma işlevinin önemine değinmektedir. Kadın, bir kirlenmenin toplumdaki kaçınılmaz muhatabı olarak görülmüştür. Adet dönemi görmeye başlayan kadınların evlenerek üretime katkı sağlamaları gerektiği ifade edilmiştir. Babanın ergenlik yaşında olan bir kızını evlendirmede süre boyunca cinayet işlediği düşünülmektedir. Kadın evlendiğinde kocası ile cinsel ilişkisi çocuk doğurma işlevine yönelik olması gerektiği düşünülmektedir. Hindular, canlıların yeniden doğuşu üzerinden bir üretim anlayışına sahiptir. Hinduizm’de hamile kalan kadının yeniden doğuşa hizmet ettiğine inanılmaktadır. Bu noktada cenin de olsa gebeliğin başlangıcı bir bireyin oluşumu olarak kabul edildiğinden kürtaj reddedilmektedir. Yasadışı kürtaj faaliyetleri yaygın olmasına rağmen kadınların zorunlu bulunan durumlar haricinde kürtaj yaptırılmaları yasaklanmıştır (Coward, 2006: 225-230). Ancak son yıllarda nüfus ve aile planlaması çerçevesinde kontrollü bir şekilde kürtaja müsaade edilmiştir. Ayrıca geleneksel niteliklerini koruyan Hindular cinsiyet seçimini önemsedikleri için kürtaja başvurmaktadır. Kürtaj konusunda tutarlı bir tarihe sahip olan Hindistan’da geleneksel bir anlayış hâkimdir. Hindu inancında kadın, erkek ve aile ilişkisinde üreme temelli bir amaç çiftlere yüklenmektedir. Cinsel özgürlüğe dair bir belirti Hindularda görülmemektedir. Kız çocuklarının adet dönemi başlangıcı ile evliliğe adım atmaları gerektiği düşünülmektedir. Din ve kültürün yoğun bakışı altında olan düşünceler, modern toplum anlayışları ile çatışmaktadır. Kürtaj da bu süreçte bir cinayet olarak değerlendirilmektedir. Semavi dinlerin kürtaj konusu üzerine tutumları Hinduların yaklaşımı ile benzer niteliktedir. Hindistan’da

kürtajın dönüşüm yaşaması bazı büyük devletlerin baş etmesi gereken sorunlardan olan aşırı nüfus ile açıklanabilir. Politik temelde diğer Avrupa devletleri ile kürtaj konusunda ortak nokta olarak nüfus planlamasına dair tedbirler önemlidir.

Sonuç

Kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerinin önemli bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Kürtajın keşfedilmesinden önce gebeliği önleyici birçok tedbir geliştirilmiştir. İlk uygarlıklarda bir takım bitkisel ilaçlarla gebeliği sonlandırıcı tedaviler uygulanmıştır. Ayrıca doğum gerçekleşikten hemen sonra ekonomik yükümlülükten kurtulmak için bebeklerin öldürüldüğü bilinmektedir. Gebeliği önleme konusunda dinlerin önemli ölçüde engelleyici tutumları dikkat çekmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler eşliğinde doğum kontrolü noktasında modern gelişmeler yaşanmıştır. Bitkisel ilaçların kullanımı, kürtaj ve doğum kontrol hapının keşfine kadar birçok önleyici tedbir geliştirilmiştir. Toplumsal, ekonomik ve politik gelişmeler doğum kontrol konusundaki yönelimleri politik bir probleme dönüştürmüştür. Kadın bu süreçte araçsal bir niteliğe bürünmüştür. Kadınların kürtaj hakkı politik ilişkiler çerçevesinde gelişmiştir. Nüfus yoğunluğu olan dönemlerde kürtajın din ve devlet aracılığı ile teşvik edildiği görülmüştür. Bu yaklaşıma karşılık nüfus artış hızının düştüğü dönemlerde aynı din ve devlet öğretileri kürtaj konusunda yasaklayıcı tedbirler almıştır. Kadın örgütleri kürtaj konusunda devrimler sürecinde başlayan mücadeleleri belli oranda etkili olmuştur. Bu süreçte cinsel özgürlük anlayışı kürtajın ve kürtaj hakkının yaygınlaşması ile geliştiği görülmüştür. Kadınların sadece üretim faaliyetlerine katılımı ve cinsel özgürlük anlayışının gelişmesi ile özgürlük elde edemediği güçlü bedeller ödenerek gözlenmiştir. Kadın bedeni cinsel özgürleşme aracılığı ile cinsel sömürü aracına dönüştüğü ortaya çıkmıştır. Cinsel özgürlüğün aile ve toplum düzeni için bir tehdit oluşturması kürtaj konusunda yasaklayıcı politikaların gelişmesine yol açmıştır. Cinsel özgürlüğün gelişmesi talepleri aileyi kurumsal olarak yok etmeyi amaçlayan tehlikeli bir anlayışı meşrulaştırmıştır. Avrupa ülkelerinde kürtaj konusunda farklı yaklaşımlar din ve devlet politikaları, nüfus ve üretim ilişkileri çerçevesinde şekillenmiştir. Avrupa ülkelerinde tarihsel süreç içerisinde kürtaj konusunda farklı tutumları karşılaştırmalı olarak belirtilmiştir. Kürtaj hakkının kadınlar için özgürlük anlayışının gelişmesinden ziyade politik çıkarlar ekseninde dikkate alındığı görülmüştür.

Kaynakça

- Agacinski, S. (1998), *Cinsiyetler Siyaseti*. Çev. İsmail Yerguz. Ankara: Dost Kitabevi.
- Ahmed, L. (2014), “Kadınların Bedenlerinin Yıkılışı”, *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*. Pınar İlkaracan (Ed.). Çev. Ebru Selman. (s. 55-74). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arnaud-Duc, N. (2005), “Hukukun Çelişkileri”, *Kadınları Tarihi IV Yirminci Devrimden Dünya Savaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı*. Georges Duby,

- Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 80-110). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Beauvoir, S. (2010), Kadın “İkinci Cins” II– Evlilik Çağı. Çev. Bertan Onaran. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Bebel, A. (1996), Kadın ve Sosyalizm. Çev. S. N. Kaya. İstanbul: İnter Yayıncılık.
- Bock, G. (2005), “Nazi Toplumsal Cinsiyet Politikaları ve Kadınların Tarihi”, Kadınları Tarihi V Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 144-167). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Cliff, T. (1981), Kadınların Özgürlüğü. Çev. Şamil Beştoy. İstanbul: Ataoğulları Yayıncılık.
- Comte-Sponville, A. (2013), Cinsellik, Aşk ve Ölüm. Çev. Canan Özatalay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Covard, H. (2006), “Beden ve Üreme Sağlığı Konusunda Hindu Görüşleri: Etik Konular”. Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet. Sylvia Marcos (Ed.). Çev. Sibel Özbudun, Balkı Şafak, İlker Çayla. (s. 219-234). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Davis, A. (1994), Kadınlar, Irk ve Sınıf. Çev. İnci Çeliker. İstanbul: Sosyalist Yayınları.
- Deighton, H. J. (2000), Eski Roma Yaşantısında Bir Gün. Çev. Hande Kökten Ersoy. İstanbul: Homer Yayınevi.
- Douglas, C. A. (1995), Sevgi ve Politika. Çev. Nilgün Aydoğan. İstanbul: Kavram Yayınları.
- Dowling, C. (1994), Sindrella Kompleksi. Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Firestone, S. (1993), Cinselliğin Diyalektiği. Çev. Yurdanur Salman. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Goody, J. (2004), Avrupa’da Aile. Çev. Serpil Arısoy. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Goldman, E. (2006), Dans Edemeyecesem Bu Benim Devrimim Değildir. Çev. Necmi Bayram. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Grazia, V. (2005), “Mussolini İtalyan Kadınları Nasıl Yönetti”, Kadınları Tarihi V Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 119-143). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Grieco, S. F. M. (2005), “Vücut, Grünüş ve Cinsellik”, Kadınları Tarihi III Rönesans ve Aydınlanma Çağı Paradoksları. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 53-86). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Halimi, G. (1990), Hapsedilmiş Kadın. Çev. Feyza Tulga. İstanbul: Biroy Yayınları.
- Heritier, F., Perrot, M., Agacinski, S., Bacharan, N. (2012), Kadınların En Güzel Tarihi. Çev. Yonca Aşçı Dalar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İlkkaracan, P. (2014), “Giriş: Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik”, Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik. Pınar İlkkaracan (Ed.). Çev. Ebru Selman. (s. 11-32). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karatekin, E. (2000), Biz Devrimci Kadınlar. İstanbul: Varyos Yayınları.
- Knibiehler, Y. (2005), “Vücutlar ve Yürekler”, Kadınları Tarihi IV Yirminci Devrimden Dünya Savaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 307-346). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kollontai, A. (1992), Marksizm ve Cinsel Devrim. Çev. K. Yalım. İstanbul: Tüm Zamanlar Yayıncılık.
- Lagrange, R. M. (2005), “Denetimli Bir Özgürleşme”, Kadınları Tarihi V Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 419-450). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Marx, K., vd. (1988), Kadın Sorunu Üzerine. Çev. İsmail Yarkın. İstanbul: İnter Yayıncılık.
- Mernissi, F. (1995), Peçenin Ötesinde. Çev. Mine Küpçü. İstanbul: Yayınevi Yayıncılık.
- Meulenbelt, A. (1987), Feminizm ve Sosyalizm. Çev. Erman Demirci. İstanbul: Yazın Yayıncılık.
- Michel, A. (1993), Feminizm. Çev. Şirin Tekeli. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mitchell, J. (2006), Kadınlar: En Uzun Devrim. Çev. Güseli İnal, Gülnur Savran, Şirin Tekeli vd. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Morali-Daninos, A. (1991), Cinsel İlişkiler Tarihi. Çev. İbrahim Yakupoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Muchembled, R. (2011), Orgazmın Tarihi. Çev. İsmail Yerguz. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Paglia, C. (2004), Cinsel Kimlikler. Çev. Anahid Hazaryan, Fikriye Demirci. Ankara: Epos Yayınları.
- Reed, E. (1985), Kadın Özgürlüğünün Sorunları. Çev. Zeynep Saraçoğlu. İstanbul: Yazın Yayıncılık.

- Reich, W. (1989), Cinsel Devrim. Çev. Bertan Onaran. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Saadavi, E. S. (1991), Havva'nın Örtülü Yüzü. Çev. Sibel Özbudun. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Simonnet, D., vd. (2012), Aşkın En Güzel Tarihi. Çev. Saadet Özen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smith, S. (2012), Kadınlar ve Sosyalizm. Çev. Etkin Bilen Eratalay. İstanbul: Yordam Kitabevi.
- Sohn, A. M. (2005), "Fransa ve İngiltere'de İki Savaş Arası Dönem", Kadınları Tarihi V Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 94-118). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tannahil, R. (2003), Tarihte Cinsellik. Sinem Gül. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Thebaud, F. (2005), "Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları", Kadınları Tarihi V Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru. Georges Duby, Michelle Perrot (Ed.). Çev. Ahmet Fethi. (s. 13-24). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yalom, M. (2002), Evli Kadının Tarihi. Çev. Zeynep Yelçe, Neşenur Domaniç. İstanbul: Çitlembik Yayınları.

